

Δημοσιεύσεις:

«Reforming TVET Teachers' Professional Development in Greece: A Needs-Based Policy», with S. Paleocrassas, K. Tsiantis, S. Pagkalos, G. Pavlidis, A. Nikolopoulos, and X. Tsaliagou, *in International Journal of Vocational Education and Training, Volume 17, Number 2.*

«ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΘΕΣΜΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗΣ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΩΝ ΤΩΝ ΤΕΕ», (Μέλος ομάδας εργασίας η οποία κατατέθηκε στον Ο.Ε.Π.Ε.Κ., 2008).

«Και γεννιέσαι και γίνεσαι», εγχειρίδιο για νεοδιοριζόμενους εκπαιδευτικούς, 2^ο και 3^ο ΠΕΚ Αθήνας, 1998-2009 (επανεκδόσεις).

«Αξιολόγηση προαιρετικών και υποχρεωτικών επιμορφωτικών προγραμμάτων 3^{ου} ΠΕΚ Αθήνας (1997-98).

Αξιολόγηση Α' φάσης εισαγωγικής επιμόρφωσης 2^{ου} ΠΕΚ Αθήνας, 2001.

Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και Θεωρίες Μάθησης, με Θεοδούλη Αλεξιάδου, 2006. <http://vasdim.wordpress.com/publish/articles/>

Τα αναλυτικά προγράμματα στην τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση, 2011.

Οι αλλαγές στην ΤΕΕ και πόσο αυτές βοηθούν, σε Συνέδριο για την Επαγγελματική Εκπαίδευση, στο Ίδρυμα Ευγενίδου, Μάιος του 2007.

«Τεχνολογία», βιβλίο για τη Β' Γυμνασίου, ΥΠΕΠΘ, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα, 2007.

«Εφαρμογές Ηλεκτρονικών Υπολογιστών, Τεύχος Α' και Τεύχος Β'», (Μέλος συγγραφικής ομάδας), βιβλίο για την Α' και Β' τάξη ΤΕΕ, Τομέας Ηλεκτρολογικός, ΥΠΕΠΘ, Έκδοση Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, Αθήνα, 2000.

«Ειδικές Ηλεκτρικές Εγκαταστάσεις, Τεύχος Α' και Τεύχος Β'», (Μέλος συγγραφικής ομάδας), βιβλίο για το 2ο κύκλο ΤΕΕ (εξεταζόμενο μάθημα για εισαγωγή στα ΤΕΙ), Τομέας Ηλεκτρολογικός, ΥΠΕΠΘ, Έκδοση Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, Αθήνα, 2001-2002..

«Ηλεκτρικές Εγκαταστάσεις», (Μέλος συγγραφικής ομάδας), βιβλίο για την Β' τάξη ΤΕΕ, Τομέας Ηλεκτρολογικός, ΥΠΕΠΘ, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα, 2000.

«Παρατηρητήριο μετάβασης στην αγορά εργασίας», (Επίκουρο μέλος της ερευνητικής ομάδας). Έρευνα των αποφοίτων μεταγυμνασιακής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (σχολ. έτους 1988-89), οι οποίοι δε συνέχισαν σπουδές σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης». Έκδοση Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, Αθήνα, 2000.

“Εκπαίδευση - Νέα Τεχνολογία - Απασχόληση: Εκπαίδευση στα Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια και απορρόφηση των αποφοίτων στην αγορά εργασίας”, Διδακτορική Διατριβή, Ε.Μ.Π., Νοέμβριος 1991, Αθήνα.

“Ανεργία αποφοίτων λυκείων”, στο Εκπαίδευση και Επάγγελμα, Τόμος 3, Αριθ. 4, Οκτ. 1992, Αθήνα.

"Εκτιμήσεις σπουδαστών ΤΕΙ για επίδοση, εκπαιδευτικές ελλείψεις και επαγγελματική αποκατάσταση σε σχέση με τον τύπο λυκείου προέλευσης: συγκριτική ανάλυση", στο Εκπαίδευση και Επάγγελμα, Τόμος 2, Αριθ. 4, Οκτ. 1990, Αθήνα.

"Απασχόληση αποφοίτων τεχνικών - επαγγελματικών λυκείων" στο Εκπαίδευση και Επάγγελμα, Τόμος 1, Αριθ. 3, Οκτ. 1988, Αθήνα.

"Επαγγελματική αποκατάσταση και εκπαίδευση παλιννοστώντων" (με Ροσ. Φακιολά) στο Εκπαίδευση και Επάγγελμα, Τόμος 1, Αριθ.1, Οκτ. 1987, Αθήνα.

"Η εξωτερική μετανάστευση στη μεταπολεμική περίοδο" (με Ροσ. Φακιολά) σε τιμητική έκδοση στη μνήμη Γεωργίου Χαλκιάκου (τέως Πρύτανης Α.Σ.Ο.Ε.) από το Ίδρυμα Γεωργίου Χαλκιάκου, 1988.

"Προσφορά και ζήτηση εργατικού δυναμικού υψηλής ποιοτικής στάθμης" (με Ροσ. Φακιολά) στο Επιστημονικό Δελτίο Ένωσης Διδασκόντων Καθηγητών Τεχνολογικών Ίδρυμάτων, 1-2/87, Τεύχος 5-6, (Παρουσίαση σε Διεθνές Συνέδριο στη Ρόδο, Απρ. 1987).

Συγγραφή των λημμάτων:

α) "Κατάρτιση κατά την εργασία",

β) "Συνεχιζόμενη επιμόρφωση διευθυντικών στελεχών", και

γ) "Συνεχιζόμενη επιμόρφωση επαγγελματικών στελεχών", στην Παιδαγωγική-Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια Λεξικό, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

"Η απασχόληση των αποφοίτων της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στην ειδικότητά τους. Οι νέες απαιτήσεις της Αγοράς Εργασίας και η δυναμική του Εκπαιδευτικού Συστήματος». Εισήγηση σε ημερίδα της Περιφερειακής Δ/σης Εκπ/σης Στερεάς Ελλάδας, 5 Μαρτίου 2003, Λαμία, δημοσιευμένη σε Πρακτικά και στην ιστοσελίδα των εκπαιδευτικών ηλεκτρολόγων <http://users.sch.gr/dimitro> .

«Οι νέες συνθήκες στην αγορά εργασίας και η δυναμική των Προγραμμάτων Σπουδών και των διδακτικών βιβλίων του ηλεκτρολογικού τομέα των ΤΕΕ». Εισήγηση στην 1^η Διεθνή Ειδική Έκθεση ΗΛΕΚΤΡΟ tec με συμμετοχή ΥΠΕΠΘ/ Τμήμα Β΄ & Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, Σάββατο 5-10-2002, Μαρούσι, δημοσιευμένη στην ιστοσελίδα των εκπαιδευτικών ηλεκτρολόγων <http://users.sch.gr/dimitro> .

"Απασχόληση αποφοίτων λυκείων", παρουσίαση σε Ημερίδα στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας με θέμα "Τεχνική - επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση", 9 Δεκεμβρίου 1992, Αθήνα.

Συμμετοχή σε ερευνητικές μελέτες με ομάδες ιατρών (για τη στατιστική υποστήριξη), οι οποίες ανακοινώθηκαν ή/και δημοσιεύθηκαν σε : α) Πανελλήνιο Ιατρικό Συνέδριο Ιατροχειρουργικής Εταιρείας Αθηνών, 25-27 Οκτ. 1989, Αθήνα. β) Ελληνική Αναισθησιολογία, Τόμος 23, Τεύχος 4, Οκτ-Δεκ. 1989, Αθήνα. γ) 9ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αναισθησιολογίας, 17-21 Σεπ. 1991, Πάτρα.

Συμμετοχή στις μελέτες του καθηγητή Ε.Μ.Π. κ. Ροσ. Φακιολά "Interest Groups in the Greek Society" και "The Greek trade unions" δημοσιευμένα στη Μ. Βρετανία και Ολλανδία αντίστοιχα, και βοήθεια στη συγγραφή του εγχειριδίου "Αρχές Θεωρητικής και Εφαρμοσμένης Οικονομικής" Γ' έκδοση.

«e-Learning...αεί διδασκόμενος», εγχειρίδιο για την εκμάθηση της χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών, 2^ο και 3^ο ΠΕΚ Αθήνας, Νοέμβριος 2000.

«2100 χρόνια μετά – Πόνημα για την εκμάθηση της χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών», 3^ο ΠΕΚ Αθήνας, 1999.

“20 λόγοι για να μην ξεχνιόμαστε”, εγχειρίδιο για «Εισαγωγή στην Πληροφορική και τους Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές» 3^ο ΠΕΚ Αθήνας, 1998.

Αναλυτικό Υπόμνημα Δημοσιευμένων Εργασιών

1. **«Reforming TVET Teachers’ Professional Development in Greece: A Needs-Based Policy», with S. Paleocrassas, K. Tsiantis, S. Pagkalos, G. Pavlidis, A. Nikolopoulos, and X. Tsaliagou, in International Journal of Vocational Education and Training, Volume 17, Number 2.**

In view of 21st century pedagogical developments, school-to-work transitions and teacher professionalism, what should be the policy framework for the professional development of technical-vocational education and training (TVET) teachers? This was the purpose of this project, which was commissioned by Organization for the In-service Training of Teachers (OEPEK). TVET teachers and vocational education officers responded to a survey pertaining to continuing in-service training (CT): design philosophy, content, models and modes, teacher-trainer qualifications and selection, certification and validation. The findings were conceptualized into a CT policy framework proposal, which reflects a more flexible mode with emphasis on instructional effectiveness, use of teacher-trainers qualified in adult learning, accelerated school-based, introduction of labor market components in programs, and incentive-driven and competency-based CT certification.

2. **«Οργάνωση θεσμού υποχρεωτικής/ περιοδικής επιμόρφωσης για τους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων των ΤΕΕ», Αθήνα, 2008 (Μέλος ομάδας εργασίας).**

Η παρούσα μελέτη αφορά στην «ανίχνευση αναγκών» με αντιπροσωπευτική «επισκόπηση» των απόψεων των εκπαιδευτικών και στελεχών της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Ε.Ε.), καθώς και τη διατύπωση προτάσεων για την οργάνωση του θεσμικού πλαισίου της επιμόρφωσης. Ανίχνευση αναγκών είναι η διαδικασία με την οποία εντοπίζεται ενδεχόμενη ασυμφωνία μεταξύ μιας υπάρχουσας κατάστασης και της επιθυμητής.

Για τις ανάγκες της έρευνας συντάχθηκαν δύο ερωτηματολόγια. Ένα για τους εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων των ΕΠΑΛ, ΕΠΑΣ και ΣΕΚ και ένα για τα στελέχη της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Σχολικούς Συμβούλους, Προϊσταμένους Γραφείων και Διευθυντές Σχολείων και ΣΕΚ). Οι ερωτήσεις ήσαν κλειστές, ανοικτές και πολλαπλής επιλογής και επικεντρώθηκαν στις ακόλουθες θεματικές ενότητες:

1. Στα ατομικά στοιχεία των εκπαιδευτικών: φύλο, προϋπηρεσία, ειδικότητα, σπουδές/ επιμορφώσεις, περιφέρεια σχολείου.
2. Στους παράγοντες που διαμορφώνουν την ανάγκη για διαρκή επιμόρφωση.
3. Στους παράγοντες που επηρεάζουν το ενδιαφέρον του εκπαιδευτικού για την παρακολούθηση ενός προγράμματος επιμόρφωσης.
4. Στο γνωστικό αντικείμενο της επιμόρφωσης που ζητάει ο εκπαιδευτικός.
5. Στους χωροχρονικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή του εκπαιδευτικού σε ένα πρόγραμμα επιμόρφωσης (τόπος, χρόνος, διάρκεια προγράμματος).

6. Στους φορείς υλοποίησης ενός επιμορφωτικού προγράμματος και τους επιμορφωτές.
7. Στα στελέχη που πρέπει να συμμετέχουν στο σχεδιασμό και τη διαμόρφωση ενός επιμορφωτικού προγράμματος.
8. Στις διδακτικές μεθόδους που θεωρούν οι εκπαιδευτικοί ότι ενδείκνυνται για την καλύτερη απόδοση της επιμόρφωσης.
9. Στην αξιολόγηση του επιμορφούμενου και του προγράμματος.
10. Στην ανάγκη οργάνωσης του θεσμού της περιοδικής επιμόρφωσης (υποχρεωτικής/ προαιρετικής) και τη διατύπωση σχετικών προτάσεων.

Η μελέτη κατέληξε σε συμπεράσματα που ήταν ως επί το πλείστον αναμενόμενα για τα έμπειρα στελέχη της Ε.Ε. και τους μάχιμους εκπαιδευτικούς, επειδή αντανακλούν λίγο-πολύ τις αδυναμίες και τις ελλείψεις του εκπαιδευτικού μας συστήματος και ιδιαίτερα της Ε.Ε. Υπάρχουν όμως και κάποια συμπεράσματα που ξεχωρίζουν και αντανακλούν εξελίξεις στην τεχνολογία, στην παιδαγωγική (ιδιαίτερα της Ε.Ε.), στο επάγγελμα του εκπαιδευτικού και στη σύγχρονη αποστολή της Ε.Ε. μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα.

Οι εκπαιδευτικοί επεσήμαναν την ανάγκη «επικαιροποίησης» των τεχνολογικών τους γνώσεων στη χρήση της εκπαιδευτικής τεχνολογίας, όπως και την ανάγκη εξοικείωσής τους με σύγχρονους τεχνολογικούς εργαστηριακούς εξοπλισμούς, που θα τους καταστήσουν αποτελεσματικότερους στη διδασκαλία τους. Τα στελέχη της ΕΕ έκαναν την ίδια επισήμανση.

Όσον αφορά την παιδαγωγική, οι εκπαιδευτικοί, αλλά και τα στελέχη, ανέδειξαν το ζήτημα της «πλαισιακής» μαθητοκεντρικής μάθησης, που επικρατεί διεθνώς, διότι συνδέει τη μάθηση με αυθεντικές εφαρμογές στους χώρους εργασίας, παρακινεί τους μαθητές και βελτιώνει την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας.

Απαντήσεις σε σχετικές κλειστές και ανοικτές ερωτήσεις έδειξαν ότι οι εκπαιδευτικοί συνδέουν την επιμόρφωσή τους, εισαγωγική, υποχρεωτική, έκτακτη ή περιοδική, με την ενίσχυση του «επαγγελματισμού» τους, σε σχέση με ρόλους μέντορα και διαχειριστή μιας ολιστικής (θεωρία και πράξη) διαδικασίας μάθησης.

Οι εκπαιδευτικοί και τα στελέχη Ε.Ε. έδειξαν με τις απαντήσεις τους ότι τους προβληματίζει το επίπεδο και η απόδοση της επιμόρφωσης, ζητώντας να εισαχθούν ορθολογικά κριτήρια στην επιλογή των επιμορφωτών και στην πιστοποίηση των προγραμμάτων επιμόρφωσης, τα οποία να αντανακλούν τα ευρήματα εθνικών και περιφερειακών ερευνών ανίχνευσης των αναγκών τους. Μέσα από τις απαντήσεις τους στις ανοικτές ερωτήσεις, οι εκπαιδευτικοί και τα στελέχη της Ε.Ε. έδειξαν, ακόμη, ότι αντιλαμβάνονται πλήρως τη νέα εκπαιδευτική πραγματικότητα, όπως διαμορφώνεται και με τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης που επιχειρούν να αντιμετωπίσουν τις διεθνείς, ευρωπαϊκές και εθνικές προκλήσεις. Ιδιαίτερα χαρακτηριστική επίσης είναι η συνέπεια των τοποθετήσεων και προτάσεών τους η οποία αποτυπώθηκε στα ερωτηματολόγια που συμπλήρωσαν.

Στη μελέτη διατυπώνονται, επίσης προτάσεις για την οργάνωση του θεσμικού πλαισίου της επιμόρφωσης, λαμβάνοντας υπόψη ότι το πλαίσιο αυτό πρέπει να καλύπτει – κατά το δυνατόν – τις εξής απαιτήσεις;

- Αντιστοιχία των επιμορφωτικών δράσεων με τις πραγματικές ανάγκες των επιμορφούμενων.

- Αξιοποίηση των μέχρι σήμερα υφιστάμενων λειτουργικών δομών και ένταξή τους στο προτεινόμενο επιμορφωτικό σχήμα.
- Συνέχεια και συνοχή των επιμορφωτικών δράσεων.
- Ελαχιστοποίηση του λόγου κόστος / όφελος της επιμόρφωσης.
- Καθιέρωση διαφανών και αξιόπιστων διαδικασιών επιλογής των επιμορφωτών ή των επιμορφωτικών σχημάτων που θα αναλάβουν την επιμόρφωση.
- Ευελιξία στην επιλογή των μορφών της επιμόρφωσης, των εκπαιδευτικών μεθόδων και των φορέων που θα επιλέγονται κάθε φορά.
- Καθιέρωση αξιόπιστων και έγκυρων μηχανισμών πιστοποίησης και αξιολόγησης των επιμορφωτικών προγραμμάτων.
- Αύξηση της συμμετοχής των εκπαιδευτικών στο σχεδιασμό και την εκτέλεση των επιμορφωτικών προγραμμάτων.
- Εκτίμηση της προτεραιότητας των επιμορφωτικών αντικειμένων - και των ομάδων των εκπαιδευτικών που πρέπει να επιμορφωθούν - με βάση αντικειμενικά κριτήρια. Οι προτάσεις περιλαμβάνουν ρυθμιστικές παρεμβάσεις σε τρία επίπεδα:
  - Σε **κεντρικό επίπεδο**, όπου προτείνεται η προσθήκη στον Ο.ΕΠ.ΕΚ. ειδικής διοικητικής δομής, επιτελικού χαρακτήρα, για τον προγραμματισμό, το συντονισμό και την παρακολούθηση των ενεργειών επιμόρφωσης.
  - Σε **περιφερειακό επίπεδο**, όπου προτείνονται ρυθμιστικές παρεμβάσεις στη δομή και λειτουργία των ΠΕΚ, αλλά και αξιοποίηση των υπάρχουσών δομών δια βίου μάθησης με σκοπό την υποστήριξη των επιμορφωτικών δράσεων για τους εκπαιδευτικούς της Ε.Ε.
  - Σε **επίπεδο σχολικών μονάδων**, όπου προτείνονται παρεμβάσεις σε επιλεγμένες σχολικές μονάδες και ΣΕΚ ανά περιφέρεια, με σκοπό τη διευκόλυνση της ενδοσχολικής επιμόρφωσης που πραγματοποιείται με χρήση του εργαστηριακού εξοπλισμού των σχολείων.

Τέλος, η ερευνητική ομάδα επισημαίνει τη συγκινητική ανταπόκριση των εκπαιδευτικών και των στελεχών της Ε.Ε., που αντιμετώπισαν με μεγάλη σοβαρότητα τις απαιτήσεις της έρευνας, παρά τα στενά χρονικά περιθώρια.

3. «Και γεννιέσαι και γίνεσαι», (Συνοπτικό εγχειρίδιο με παιδαγωγικά θέματα για τους επιμορφούμενους εκπαιδευτικούς), 3^ο ΠΕΚ Αθήνας και 2^ο ΠΕΚ Αθήνας (επανεκδόσεις), 1998-2010.

Το εγχειρίδιο αυτό απευθύνεται σε νεοδιόριστους εκπαιδευτικούς και όχι μόνο, στο πλαίσιο της εισαγωγικής επιμόρφωσης και αποσκοπεί σε μια σύντομη ενημέρωση σε ορισμένες παιδαγωγικές θεματικές και τη δημιουργία ερεθισμάτων για εμβάθυνση σε θέματα που ο εκπαιδευτικός επιθυμεί να μελετήσει.

Για λόγους οικονομίας χώρου, δεν παρατίθεται σχετική βιβλιογραφία, που άλλωστε στην εποχή μας είναι εύκολο να βρει κάποιος με τη βοήθεια μιας μηχανής αναζήτησης στο διαδίκτυο.

Το εγχειρίδιο αποτελείται από τρία μέρη.

Το Α΄ μέρος περιλαμβάνει τις θεματικές: Πολλαπλή Νοημοσύνη, Συναισθηματική Νοημοσύνη, Θεωρία του Ολομορφικού Πεδίου (Gestalt Theory), Ταξινόμια διδακτικών

στόχων κατά Bloom, Ο Δημοκρατικός Δάσκαλος, Για να γίνεις (με πορίσματα σύγχρονων επιστημονικών ερευνών), Παιδαγωγικά Παιχνίδια.

Το Β΄ μέρος περιλαμβάνει τις θεματικές: Τεχνικές σωστής κατασκευής ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής, Στατιστική ανάλυση και αξιολόγηση ενός τεστ με ερωτήσεις αντικειμενικού (κλειστού) τύπου, Προσδιορισμός του δείκτη δυσκολίας ή ευκολίας μιας ερώτησης, Προσδιορισμός του βαθμού διακριτότητας των ερωτήσεων.

Το Γ΄ μέρος περιλαμβάνει εισηγήσεις σε ημερίδες όπως «Οι ΤΠΕ στη Διδακτική Πράξη», «Η Διαθεματικότητα στη Διδακτική Πράξη» κ.λπ.

4. Αξιολόγηση προαιρετικών και υποχρεωτικών επιμορφωτικών προγραμμάτων 3ου ΠΕΚ Αθήνας (1997-98).

Στην εργασία αυτή συντάχθηκαν ερωτηματολόγια στα οποία έγινε επεξεργασία με τη βοήθεια του στατιστικού πακέτου SPSS. Στη συνέχεια **κατασκευάστηκε μοντέλο αξιολόγησης** με τη βοήθεια του οποίου βαθμολογήθηκαν τα προγράμματα. Η βαθμολόγηση των προγραμμάτων αποτέλεσε βασικό στοιχείο για την παραπέρα διεξαγωγή τους.

5. «Τεχνολογία», βιβλίο για την Β΄ τάξη Γυμνασίου, ΥΠΕΠΘ, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα, 2007. (Μέλος συγγραφικής ομάδας).

Σκοπός του μαθήματος της Τεχνολογίας είναι να γνωρίσουν οι μαθητές – ανεξάρτητα από τις μελλοντικές επαγγελματικές επιλογές τους- το τεχνολογικό περιβάλλον στο οποίο ζουν μέσα από τις καθημερινές εμπειρίες τους και να εξοικειωθούν με την τεχνολογική έρευνα, η οποία αποτελεί βασικό εργαλείο εξέλιξης και οικονομικής ανάπτυξης στις σύγχρονες κοινωνίες. Το μάθημα αυτό στοχεύει στην καλλιέργεια πρακτικών ικανοτήτων που αναπτύσσονται κατά το στάδιο κατασκευής των διαφόρων αντικειμένων από το μαθητή, αλλά και στην απόκτηση γνώσεων που αφορούν τη μεθοδολογία επίλυσης τεχνολογικών προβλημάτων, όπως είναι η αναζήτηση, η συγκέντρωση και η επεξεργασία πληροφοριών. Η μέθοδος που χρησιμοποιείται είναι αυτή του προγράμματος Maryland Plan του Πανεπιστημίου Maryland των ΗΠΑ.

6. «Εφαρμογές Ηλεκτρονικών Υπολογιστών, Τεύχος Α΄ και Τεύχος Β΄», βιβλίο για την Α΄ και Β΄ τάξη ΤΕΕ, Τομέας Ηλεκτρολογικός, ΥΠΕΠΘ, Έκδοση Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, Αθήνα, 2000. (Μέλος συγγραφικής ομάδας).

Το Α΄ τεύχος διδάσκεται στην Α΄ τάξη, περιλαμβάνει τρεις μεγάλες ενότητες, την Επεξεργασία κειμένου, το Λογιστικό φύλλο και το Διαδίκτυο και είναι χωρισμένο για τη διευκόλυνση της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε ενότητες ωριαίων μαθημάτων με αρκετές ασκήσεις. Αρκετές πληροφορίες για την απόκτηση δεξιοτήτων δίνονται «συμπυκνωμένες». Επειδή οι εργαστηριακές συνθήκες σε όλα τα σχολεία δεν είναι ιδανικές, το βιβλίο αυτό φιλοδοξεί με τον τρόπο γραφής του, να αποτελέσει και κατ' οίκον βοήθημα καθώς και πηγή αναφοράς σε μελλοντικές αναζητήσεις.

Το Β' τεύχος διδάσκεται στη Β' τάξη και έχει ως σκοπό να αποκτήσουν οι μαθητές βασικές δεξιότητες στη σχεδίαση με τη βοήθεια ηλεκτρονικού υπολογιστή και ειδικότερα στη σχεδίαση ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων. Για τη διευκόλυνση της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι χωρισμένο σε δώδεκα ενότητες δώδεκα μαθημάτων με απλές ασκήσεις. Από τις δώδεκα ενότητες, οι επτά πρώτες αναφέρονται σε απόκτηση βασικών γενικών σχεδιαστικών δεξιοτήτων και οι επόμενες πέντε στην απόκτηση βασικών δεξιοτήτων στη σχεδίαση ηλεκτρολογικών εγκαταστάσεων, με παράλληλη υπόμνηση σχετικών ηλεκτρολογικών εννοιών. Οι ενότητες αναπτύσσονται με βάση εξελιγμένο σχεδιαστικό λογισμικό στο χώρο των δύο διαστάσεων το οποίο και καλύπτει τις ανάγκες ενός ηλεκτρολόγου. Η ανάπτυξη σε δισδιάστατο λογισμικό, αντί του συνηθούς τρισδιάστατου, καθιστά το σχεδιαστικό πρόγραμμα πολύ πιο ευέλικτο, ιδιαίτερα όταν εξυπηρετεί εκπαιδευτικούς σκοπούς.

7. «Ειδικές Ηλεκτρικές Εγκαταστάσεις, Τεύχος Α' και Τεύχος Β'», βιβλίο για το 2ο κύκλο ΤΕΕ, Τομέας Ηλεκτρολογικός, ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα, 2001-2002. (Μέλος συγγραφικής ομάδας).

Το μάθημα «Ειδικές Ηλεκτρικές Εγκαταστάσεις» είναι το μόνο μάθημα ειδικότητας που συμπεριλαμβάνεται στις πανελλήνιες εξετάσεις για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Το Α' τεύχος περιλαμβάνει ένα εισαγωγικό κεφάλαιο με τις γενικές ηλεκτρολογικές διατάξεις των μεγάλων κτιρίων, το κεφάλαιο «Φωτοτεχνία» και το κεφάλαιο «Δομημένη καλωδίωση». Το Β' τεύχος περιλαμβάνει το κεφάλαιο «Ειδικές εγκαταστάσεις μεγάλων κτιρίων» (στο οποίο περιέχονται οι ενότητες «Εγκαταστάσεις πυρανίχνευσης», «Αυτονομία κεντρικής θέρμανσης», «Κεντρική κεραία τηλεόρασης», «Αλεξικέραυνα-γειώσεις» κ.λπ.) και το κεφάλαιο «Διαχείριση ηλεκτρικής ενέργειας σε κτίρια- Σύστημα Ε.Ι.Β. (European Installation Bus)».

Το βιβλίο φιλοδοξεί να ενημερώσει τους μαθητές ηλεκτρολόγους σε σύγχρονους τομείς της ειδικότητάς τους, με παιδαγωγική προσέγγιση που να αναπτύσσει την κριτική τους σκέψη. Στην προσέγγιση αυτή εντάσσονται και οι ποικίλες ασκήσεις που παρατίθενται στο τέλος κάθε κεφαλαίου και οι οποίες είναι μόνο ενδεικτικές για τον διδάσκοντα. Οι ασκήσεις χωρίζονται σε τρεις ομάδες. Επισημαίνεται πάντως ότι στην πρώτη και στη δεύτερη ομάδα ασκήσεων δεν αρκεί μία μονολεκτική απάντηση για το σωστό, αλλά είναι απαραίτητη και η πλήρης αιτιολόγηση. Ορισμένες ασκήσεις της τρίτης ομάδας είναι πιθανόν να απαιτούν και συνεργασία μεταξύ των μαθητών.

8. «Ηλεκτρικές Εγκαταστάσεις», βιβλίο για την Β' τάξη ΤΕΕ, Τομέας Ηλεκτρολογικός, ΥΠΕΠΘ, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα, 2000. (Μέλος συγγραφικής ομάδας).

Το βιβλίο «Ηλεκτρικές Εγκαταστάσεις» γράφτηκε για τους μαθητές της Β' τάξης του Ηλεκτρολογικού Τομέα που ακολουθούν την ειδικότητα των Ηλεκτρολογικών

Εγκαταστάσεων Κτιρίων και είναι σύμφωνο με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

Ο σκοπός του βιβλίου αυτού είναι διπλός: (α) να διδάξει τα βασικά γνωστικά αντικείμενα που σχετίζονται με τις εσωτερικές ηλεκτρικές εγκαταστάσεις κτιρίων και (β) να αναπτύξει την κριτική σκέψη για την επίλυση ηλεκτρολογικών προβλημάτων, που θα τους χρησιμεύσει και μετά την αποφοίτηση καθώς στην εποχή μας η τεχνολογία εξελίσσεται συνεχώς.

Η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης επιτυγχάνεται και χωρίς την εύκολη προσφυγή σε ασκήσεις ή προβλήματα που απαιτούν για την επίλυσή τους μαθηματικές σχέσεις ή σύνθετες αριθμητικές πράξεις. Τα ηλεκτρολογικά μαθήματα από μόνα τους, με την κατάλληλη παιδαγωγική προσέγγιση, μπορούν να αναπτύξουν νοητικές δεξιότητες και δεξιότητες προσωπικότητας που θα προετοιμάσουν τα παιδιά για την επαγγελματική και κοινωνική τους εξέλιξη.

Στις νοητικές δεξιότητες περιλαμβάνονται οι ικανότητες για ανάλυση, σύνθεση και αξιολόγηση, το να μπορεί δηλαδή ο μαθητής να αντιλαμβάνεται, να ερμηνεύει ή να αξιολογεί αυτό που βρίσκεται πίσω από αυτό που διαβάζει ή ακούει.

Στις δεξιότητες προσωπικότητας περιλαμβάνονται η αυτοπεποίθηση, η εντιμότητα, η θετική στάση προς τη μάθηση, η επιμονή του μαθητή να φέρει σε πέρας την εργασία, η υπευθυνότητα, η θετική στάση προς την αλλαγή και, κυρίως, η αρμονική συνεργασία με άλλους.

Ο ρόλος του καθηγητή στην ανάπτυξη των παραπάνω δεξιοτήτων είναι ο πιο σημαντικός. Το βιβλίο αυτό φιλοδοξεί να αποτελέσει πολύτιμο βοηθό σε αυτή την προσπάθεια, γι' αυτό και υπάρχουν πολλές και ποικίλες ασκήσεις οι οποίες είναι απλώς ενδεικτικές για τον διδάσκοντα.

Το βιβλίο αποτελείται από 11 κεφάλαια. Στο τέλος κάθε κεφαλαίου, εκτός από το τελευταίο, υπάρχει ανακεφαλαίωση και τρεις ομάδες ασκήσεων. Στην πρώτη ομάδα οι ασκήσεις με διάφορες μορφές είναι απλές και οι απαντήσεις προκύπτουν εύκολα μέσα από την ανάγνωση του κεφαλαίου. Επισημαίνεται πάντως ότι δεν αρκεί μία μονολεκτική απάντηση για το σωστό, αλλά η απάντηση πρέπει να συνοδεύεται από πλήρη αιτιολόγηση. Στη δεύτερη ομάδα οι ερωτήσεις αποτελούν προέκταση της ύλης του κεφαλαίου, δηλαδή αναφέρονται σε ειδικά θέματα, γι' αυτό και δίνονται οι απαντήσεις. Στην τρίτη ομάδα οι ασκήσεις απαιτούν λίγο μεγαλύτερη προσπάθεια και για την επίλυσή τους συχνά απαιτείται και συνεργασία μεταξύ των μαθητών.

Οι ασκήσεις έχουν σκοπό να εμπεδώσουν οι μαθητές την ύλη και προκύπτουν άμεσα από τους αντικειμενικούς ή διδακτικούς στόχους που θέτουμε στην έναρξη κάθε κεφαλαίου ή μαθήματος. Οι διδακτικοί στόχοι προσδιορίζουν την αναμενόμενη αλλαγή συμπεριφοράς των μαθητών στο τέλος του κεφαλαίου ή μαθήματος. Ένα εργαλείο μέτρησης αυτής της αλλαγής αποτελούν οι κατάλληλες ασκήσεις.

Οι ασκήσεις όμως, εκτός του ότι μας βοηθούν να διαπιστώσουμε αν οι επιτεύχθηκαν οι διδακτικοί στόχοι, μπορούν να αποτελέσουν και ένα σημαντικό βοήθημα για την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και των δεξιοτήτων που προαναφέρθηκαν.

9. “Εκπαίδευση - Νέα Τεχνολογία - Απασχόληση : Εκπαίδευση στα Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια και απορρόφηση των αποφοίτων στην αγορά εργασίας”, Διδακτορική Διατριβή, Ε.Μ.Π., Νοέμβριος 1991, Αθήνα.

Η εργασία αυτή ξεκίνησε το 1985.

Τα ΤΕΛ λειτουργούσαν από το 1977 και αποφοιτούσαν από αυτά ετησίως 20.000 περίπου άτομα διαφόρων ειδικοτήτων χωρίς να έχει διερευνηθεί ο βαθμός και η δυνατότητα απορρόφησης των αποφοίτων αυτών στην αγορά εργασίας.

Η εργασία διερεύνησε σε τι βαθμό τα ΤΕΛ προετοίμαζαν τους αποφοίτους για την αγορά εργασίας, πόσοι απόφοιτοι κατευθύνονταν προς αυτήν, σε τι ποσοστό απασχολούνταν στην ειδικότητά τους και σε τι βαθμό ήταν καταρτισμένοι να ασκήσουν με επιτυχία επάγγελμα συναφές με τη σχολική τους εκπαίδευση.

Από τη διερεύνηση της επαγγελματικής σταδιοδρομίας των αποφοίτων, των προγραμμάτων σπουδών των ΤΕΛ, της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης, της στάσης των μαθητών απέναντι στην εκπαιδευτική διαδικασία και των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών που επικρατούσαν όχι μόνο σ' ολόκληρη τη χώρα αλλά και στην περιοχή αποφοίτησης, διαπιστώθηκαν τα εξής: Τα ΤΕΛ δεν επιτύγχαναν να εκπληρώσουν σε ικανοποιητικό βαθμό τους ιδιαίτερους σκοπούς ίδρυσής τους, δηλ. να μεταδώσουν στους μαθητές τις απαιτούμενες γνώσεις και να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους, ώστε μετά την αποφοίτησή τους να μπορούν να ασχοληθούν με επιτυχία σε ορισμένο τεχνικό ή επαγγελματικό κλάδο. Αυτό οφειλόταν κυρίως στο χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των προσερχομένων μαθητών, στην ύπαρξη εκπαιδευτικού προσωπικού μειωμένων επαγγελματικών προσόντων, στις ατέλειες του προγράμματος σπουδών και στην ελλιπή υλικοτεχνική υποδομή.

Διαπιστώθηκε επίσης ότι τα χαμηλά ποσοστά απασχόλησης (15% κατά μέσο όρο) των αποφοίτων ΤΕΛ στην ειδικότητα που τελείωσαν στο σχολείο οφείλονται κυρίως, εκτός από την μη ικανοποιητική ποιοτική στάθμη της παρεχόμενης εκπαίδευσης, στην έλλειψη αντιστοίχων θέσεων εργασίας στον τόπο διαμονής των αποφοίτων και στην απροθυμία των αποφοίτων για άσκηση του επαγγέλματος στο οποίο εκπαιδεύτηκαν.

Τέλος στην εργασία αυτή διατυπώνονταν προτάσεις εκπαιδευτικής πολιτικής που αφορούσαν στη βελτίωση της ποιοτικής στάθμης της παρεχόμενης ήδη εκπαίδευσης στα ΤΕΛ και στη δημιουργία νέων εκπαιδευτικών θεσμών για την επαγγελματική κατάρτιση.

Δομή της εργασίας

Η εργασία αποτελείται από τρία μέρη ή έξι κεφάλαια

Στο πρώτο μέρος, πρώτο κεφάλαιο, αναλύεται το κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται η εκπαιδευτική δραστηριότητα, εφαρμόζεται η νέα τεχνολογία και πραγματοποιείται η απασχόληση, οι οποίες βρίσκονται σε στενή σχέση αλληλεξάρτησης και αλληλεπίδρασης.

Στο δεύτερο μέρος διερευνώνται θέματα αποφοίτων και μαθητών των Τεχνικών - Επαγγελματικών Λυκείων (ΤΕΛ), με βάση εμπειρική έρευνα.

Το *δεύτερο κεφάλαιο* περιλαμβάνει τη μεθοδολογία όπου περιγράφεται ο τρόπος και τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή των αναγκαίων στοιχείων και γίνεται μια περιγραφή του δείγματος.

Στο *τρίτο κεφάλαιο* αναλύεται η εξέλιξη του μαθητικού δυναμικού ΤΕΛ κατά τομέα μεταξύ των ετών 1981-88, διερευνώνται θέματα επαγγελματικού προσανατολισμού και η στάση μαθητών και αποφοίτων ΤΕΛ απέναντι στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ειδικότερα εξετάζονται: 1) Η ζήτηση από τους μαθητές των ειδικοτήτων που περιλαμβάνουν τα ΤΕΛ και οι παράγοντες που την επηρεάζουν 2) Οι λόγοι για τους οποίους οι μαθητές προσέρχονται στα ΤΕΛ, οι ειδικότητες που προτιμούνται και ο επηρεασμός των επιλογών αυτών από το κοινωνικό περιβάλλον. 3) Η επιθυμία των μαθητών για συνέχιση των σπουδών ή για άσκηση του επαγγέλματος στην ειδικότητα στην οποία καταρτίζονται. 4) Η στάση των μαθητών απέναντι στα μαθήματα και οι παράγοντες που την προσδιορίζουν.

Στο *τέταρτο κεφάλαιο* διερευνάται η πορεία των αποφοίτων που εισήχθησαν στα ΤΕΙ και εξετάζεται η επίδοσή τους σε σύγκριση με τους αποφοίτους γενικών λυκείων. Αυτό γίνεται διότι στην προσπάθεια προσέλκυσης μαθητών από τα γυμνάσια στα ΤΕΛ ισχύουν ευνοϊκές ρυθμίσεις για εισαγωγή στα ΤΕΙ. Έτσι το ΤΕΛ επωμίζεται έναν επιπλέον ρόλο. Να προετοιμάσει τους αποφοίτους του ώστε να μπορούν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών των Σχολών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Εξετάζεται έτσι η δυνατότητα λήψης μέτρων τα οποία θα βελτιώσουν την επίδοση των σπουδαστών ΤΕΙ -αποφοίτων ΤΕΛ- χωρίς να παρεκκλίνουν τα ΤΕΛ από την κύρια αποστολή τους, όπως περιγράφεται στους ιδιαίτερους σκοπούς ίδρυσής τους.

Στο *πέμπτο κεφάλαιο* εξετάζεται η δυνατότητα απορρόφησης των αποφοίτων ΤΕΛ στην αγορά εργασίας και ιδιαίτερα στην ειδικότητα αποφοίτησης. Λαμβάνονται υπόψη οι κύριοι παράγοντες που σχετίζονται με την ικανοποίηση των ιδιαίτερων σκοπών του ΤΕΛ και αναλύονται ανάλογα με τη γεωγραφική περιοχή, το φύλο του απόφοιτου, την ειδικότητα αποφοίτησης και τη σχολική επίδοση. Για την ορθότερη εξαγωγή συμπερασμάτων γίνονται επιπλέον συγκρίσεις ως προς τη διάρθρωση απασχόλησης και την ανεργία των αποφοίτων ΤΕΛ μεταξύ των δύο φύλων, μεταξύ αποφοίτων ΤΕΛ Αθήνας, μεταξύ αποφοίτων ίδιας ειδικότητας κατά περιοχή, καθώς και μεταξύ αποφοίτων ΤΕΛ και γενικών λυκείων επαρχίας. Επίσης διερευνώνται έντονα κοινωνικά φαινόμενα που σχετίζονται με την απασχόληση και την ανεργία των αποφοίτων ΤΕΛ, όπως η υψηλή ανεργία των γυναικών και ιδιαίτερα των παντρεμένων γυναικών, η κινητικότητα του εργατικού δυναμικού της επαρχίας, τα χρονικά διαστήματα ανεργίας σε σχέση με τη σχολική επίδοση, η διέξοδος των νέων στη γεωργία και οι τρόποι πρόσληψης των νέων σε θέσεις εργασίας από το δημόσιο και ιδιωτικό τομέα. Ταυτόχρονα για σφαιρική ενημέρωση γίνονται σχετικές συγκρίσεις με νέους 20-24 ετών από το γενικό πληθυσμό της Ελλάδας και των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μετά από επεξεργασία στοιχείων της ΕΣΥΕ και EUROSTAT.

Το τρίτο μέρος, έκτο κεφάλαιο, περιλαμβάνει τα συμπεράσματα -προτάσεις της έρευνας και διατυπώνονται προτάσεις εκπαιδευτικής πολιτικής για τη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης στα ΤΕΛ. Προτείνεται επίσης η δημιουργία νέων εκπαιδευτικών θεσμών στον ελληνικό χώρο που να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις που προκύπτουν από τις Κοινοτικές εξελίξεις και από την εφαρμογή νέας τεχνολογίας.

10. "Ανεργία αποφοίτων λυκείων", στο Εκπαίδευση και Επάγγελμα, Τόμος 3, Αριθ. 4, Οκτ. 1992, Αθήνα.

Η μελέτη αυτή καλύπτει δεκατρείς σελίδες του περιοδικού σε μέγεθος Α4 και βασίζεται σε δειγματοληπτική έρευνα και σε επεξεργασία στοιχείων της ΕΣΥΕ και της EUROSTAT. Εξετάζεται και συγκρίνεται η επαγγελματική αποκατάσταση αποφοίτων λυκείων (γενικών και τεχνικών –επαγγελματικών), των ετών 1980-87, που δεν εισήχθησαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στη μελέτη γίνεται προσπάθεια να επισημανθούν οι παράγοντες που διαμορφώνουν το είδος απασχόλησης και την ανεργία. Βρέθηκε ότι το είδος της απασχόλησης και η ανεργία των αποφοίτων εξαρτάται από την περιοχή αποφοίτησης αλλά και από το φύλο. Ειδικότερα μεταξύ άλλων βρέθηκαν:

- Τα ποσοστά ανεργίας των αποφοίτων είναι ανεξάρτητα από την ειδικότητά τους.
- Στην επαρχία τα ποσοστά ανεργίας των αντρών είναι πολύ χαμηλά λόγω της εύκολης προσφυγής στη γεωργία, όπου πολλοί υποαπασχολούνται, ενώ τα αντίστοιχα των γυναικών παραμένουν αρκετά υψηλά, κυρίως λόγω των αντιλήψεων περί εργασίας.
- Ο βαθμός πτυχίου δεν παίζει κανένα ρόλο για εξεύρεση εργασίας στην ειδικότητα ή για οποιαδήποτε εργασία, ούτε έχει σχέση με το χρόνο ανεργίας.
- Η εξεύρεση εργασίας πλήρους απασχόλησης ενός αποφοίτου ΤΕΛ είναι ανεξάρτητη από την ειδικότητα αποφοίτησης.
- Ο τύπος του λυκείου, ΓΕΛ ή ΤΕΛ, που έχει τελειώσει ένας απόφοιτος δεν παίζει ρόλο στην εύρεση εργασίας.

11. "Εκτιμήσεις σπουδαστών ΤΕΙ για επίδοση, εκπαιδευτικές ελλείψεις και επαγγελματική αποκατάσταση σε σχέση με τον τύπο λυκείου προέλευσης: συγκριτική ανάλυση", στο Εκπαίδευση και Επάγγελμα, Τόμος 2, Αριθ. 4, Οκτ. 1990, Αθήνα.

Στη μελέτη αυτή, που καλύπτει έντεκα σελίδες του περιοδικού σε μέγεθος Α4 και η οποία βασίζεται σε δειγματοληπτική έρευνα, εξετάζονται οι εκτιμήσεις σπουδαστών των ΤΕΙ για την επίδοσή τους και οι απόψεις τους για τις ελλείψεις από τη φοίτηση στο λύκειο (ΤΕΛ ή ΓΕΛ) καθώς και για τη δυνατότητα επαγγελματικής αποκατάστασης με μόνο το πτυχίο /απολυτήριο λυκείου.

Διαπιστώθηκε ότι στα τμήματα των ΤΕΙ που διδάσκονται Μαθηματικά, Φυσική, Χημεία, οι απόφοιτοι ΤΕΛ και κυρίως όσοι δεν ακολούθησαν στη Γ' τάξη τμήμα Δέσμης, συναντούν ιδιαίτερες δυσκολίες, ιδίως στα πρώτα εξάμηνα, σε σχέση με τους συναδέλφους τους αποφοίτους ΓΕΛ. Οι δυσκολίες αυτές που οφείλονται κυρίως σε ελλείψεις από τη φοίτηση στο ΤΕΛ αλλά και στο γυμνάσιο, σε γενικές γραμμές ξεπερνιούνται μόνο χάρη στην ισχυρή θέληση για σπουδές. Στα μαθήματα Ειδικότητας όμως και κυρίως στα Εργαστηριακά μαθήματα αισθάνονται υπεροχή κυρίως λόγω εξοικείωσης.

Στα τμήματα των ΤΕΙ που τα μαθήματα είναι πρωτόγνωρα για όλους δεν παρατηρήθηκε καμιά ουσιαστική διαφοροποίηση στην επίδοση των αποφοίτων και των δύο τύπων λυκείων.

Οι απόφοιτοι ΓΕΛ στην πλειονότητά τους δεν ακολούθησαν αυτόν τον τύπο λυκείου για επαγγελματική αποκατάσταση, αλλά για ευρύτερη πρόσβαση στα ΑΕΙ. Επίσης διαπιστώθηκε ότι το 30% περίπου των αποφοίτων ΓΕΛ είχε λανθασμένες πληροφορίες για την παρεχόμενη εκπαίδευση και τις δυνατότητες των ΤΕΛ, ενώ περίπου οι μισοί θα διάλεγαν ΤΕΛ και κυρίως Πολυκλαδικό Λύκειο για συνδυασμό τεχνικής και γενικής εκπαίδευσης.

Στη μελέτη διατυπώνονται προτάσεις για την αντιμετώπιση των αδυναμιών των μαθητών ΤΕΛ, που θα πρέπει όμως να συνδυαστούν με μια γενικότερη εκπαιδευτική πολιτική που θα λαμβάνει υπόψη τις νέες απαιτήσεις για τα επαγγέλματα που θέτει η νέα τεχνολογία.

12. "Απασχόληση αποφοίτων τεχνικών - επαγγελματικών λυκείων" στο Εκπαίδευση και Επάγγελμα, Τόμος 1, Αριθ. 3, Οκτ. 1988, Αθήνα.

Στη μελέτη αυτή, που καλύπτει οκτώ σελίδες του περιοδικού σε μέγεθος Α4 και η οποία βασίζεται σε δειγματοληπτική έρευνα, εξετάζεται η επαγγελματική αποκατάσταση αποφοίτων λυκείων Αθήνας και επαρχίας, που δεν εισήχθησαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Αναλύονται το είδος της απασχόλησης των αποφοίτων κατά περιοχή, ειδικότητα και φύλο καθώς και τα προβλήματά τους στην εξεύρεση επιθυμητής εργασίας. Παρατίθενται πίνακες όπου με στατιστική επεξεργασία ελέγχεται ο βαθμός εξάρτησης των διαφόρων μεταβλητών και γίνεται σύγκριση ως προς την απασχόληση των διαφόρων ειδικοτήτων στην Αθήνα και επαρχία.

Το σημαντικότερο εύρημα αυτής της μελέτης, που έτυχε πολλών αναφορών από πολλούς ερευνητές, ήταν το χαμηλό ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων ΤΕΛ στην ειδικότητά τους (15-20 %).

13. «Παρατηρητήριο μετάβασης στην αγορά εργασίας. Έρευνα των αποφοίτων μεταγυμνασιακής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (σχολ. έτους 1988-89), οι οποίοι δε συνέχισαν σπουδές σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης». Έκδοση

Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, Αθήνα, 2000. (Επίκουρο μέλος της ερευνητικής ομάδας).

Το έργο αυτό έγινε στο πλαίσιο του 2^{ου} Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης του ΕΠΕΑΕΚ με συντονιστή το Σύμβουλο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου κ. Σταμάτη Παλαιοκρασά.

Το έργο αποσκοπούσε στη διενέργεια μελέτης σκοπιμότητας για τη συγκρότηση στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ενός μόνιμου παρατηρητηρίου για τη «μετάβαση» των νέων από το σχολείο στην εργασία, κατά τα πρότυπα Ευρωπαϊκών Παρατηρητηρίων που ήδη συνθέτουν ένα Ευρωπαϊκό Δίκτυο. Μέρος της μελέτης σκοπιμότητας ήταν η πραγματοποίηση έρευνας αποφοίτων των τεσσάρων τύπων σχολείων που λειτουργούσαν στο μεταγυμνασιακό κύκλο Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης πριν από την τελευταία εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, δηλαδή ΤΕΣ, ΤΕΛ, ΕΠΛ και ΓΕΛ, σε αντιπροσωπευτικό δείγμα περίπου 5000 αποφοίτων του σχολικού έτους 1988-89. Έρευνα αποφοίτων αυτής της έκτασης γίνεται για πρώτη φορά στη χώρα μας. Η έρευνα αυτή παρουσιάζεται και στην ιστοσελίδα του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

14. "Επαγγελματική αποκατάσταση και εκπαίδευση παλιννοστώντων" (με Ροσ. Φακιολά) στο Εκπαίδευση και Επάγγελμα, Τόμος 1, Αριθ.1, Οκτ. 1987, Αθήνα.

Η εργασία αυτή έγινε με τον καθηγητή Οικονομικής του Ε.Μ.Π. κ. Ροσέτο Φακιολά και αναφέρεται στους παλιννοστώντες Έλληνες.

Οι Έλληνες παλιννοστούν από ανατολικές και δυτικές χώρες για λόγους πολιτικούς, οικονομικούς, οικογενειακούς, νοσταλγίας και εκπαίδευσης και χαρακτηρίζονται από σημαντικές διαφορές στο εκπαιδευτικό τους υπόβαθρο και την επαγγελματική εμπειρία. Συνεπώς οι δυσκολίες στην εξεύρεση εργασίας και προσαρμογής στην ελληνική κοινωνία διαφέρουν σημαντικά.

Το πρόβλημα όμως είναι οξύ για πολλούς μετανάστες από τη Δυτ. Γερμανία.

Στην εργασία αυτή αμφισβητείται η ορθότητα της επίσημης πολιτικής για τη λειτουργία πολλών ελληνικών σχολείων στο εξωτερικό και για τη διατήρηση μέσω αυτών της ελληνικότητας των μεταναστών, σε βάρος της βοήθειας για καλή εκμάθηση της γλώσσας και πληρέστερης αξιοποίησης του αναπτυγμένου εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας υποδοχής.

15. "Η εξωτερική μετανάστευση στη μεταπολεμική περίοδο" (με Ροσ. Φακιολά) σε τιμητική έκδοση στη μνήμη Γεωργίου Χαλκιάκου (τέως Πρύτανης Α.Σ.Ο.Ε.) από το Ιδρυμα Γεωργίου Χαλκιάκου, 1988.

Στην τιμητική αυτή έκδοση συμμετείχαν μεταξύ άλλων **οι Ανδρέας Γ. Παπανδρέου, Ιωάννης Σ. Πεσμαζόγλου, Άγγελος Θ. Αγγελόπουλος και John Spraos.**

Η εργασία αυτή (σελ. 265–292) έγινε με τον καθηγητή Οικονομικής του Ε.Μ.Π. κ. Ροσέτο Φακιολά με σκοπό να δώσει μια γενική εικόνα των μεταναστευτικών κινήσεων από και προς τον ελληνικό χώρο στη μεταπολεμική περίοδο.

Αντικείμενο διερεύνησης αποτέλεσαν τα μεγέθη και οι προσδιοριστικοί παράγοντες των κύριων ρευμάτων κατά χώρα, η σύνθεση των μεταναστών, το κόστος όφελος και οι προοπτικές εξέλιξης της μετανάστευσης, και η αξιολόγηση της μεταναστευτικής πολιτικής.

16. "Προσφορά και ζήτηση εργατικού δυναμικού υψηλής ποιοτικής στάθμης" (με Ροσ. Φακιολά) στο Επιστημονικό Δελτίο Ένωσης Διδακτόρων Καθηγητών Τεχνολογικών Ιδρυμάτων, 1-2/87, Τεύχος 5-6, (Παρουσίαση σε Διεθνές Συνέδριο στη Ρόδο, Απρ. 1987).

Η εργασία αυτή έγινε με τον καθηγητή Οικονομικής του Ε.Μ.Π. κ. Ροσέτο Φακιολά και αναφέρεται στην ανάπτυξη νέων κλάδων παραγωγής όπως π.χ. ηλεκτρονικών, Laser's, γενετικής, βιοτεχνολογίας, εναλλακτικών πηγών ενέργειας, ωκεανολογίας, οικολογίας κ.λπ. από την ταχύρυθμη εφαρμογή της νέας τεχνολογίας.

Έτσι δημιουργούνται νέα επαγγέλματα και ένας από τους ρόλους του εκπαιδευτικού συστήματος είναι να εφοδιάζει την παραγωγή με ειδικούς στα νέα επαγγέλματα αλλά και να μετεκπαιδεύει σε μεγάλο αριθμό εκείνους των οποίων οι ειδικότητες υπόκεινται σε οικονομική απαξίωση εξαιτίας της ταχύρυθμης τεχνολογικής εξέλιξης.

17. Συγγραφή των λημμάτων:

α) "Κατάρτιση κατά την εργασία",

β) "Συνεχιζόμενη επιμόρφωση διευθυντικών στελεχών", και

γ) "Συνεχιζόμενη επιμόρφωση επαγγελματικών στελεχών", στην Παιδαγωγική Ψυχολογική Εγκυκλοπαίδεια Λεξικό, Εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.

Το λήμμα "Κατάρτιση κατά την εργασία" (on the job training) περιέχεται στον πέμπτο τόμο της εγκυκλοπαίδειας (σελ. 2576 –2578). Αναφέρονται οι διάφορες μορφές της που συναντώνται στο εξωτερικό και στην Ελλάδα, παρατίθενται αρκετά στοιχεία καθώς και έννοιες από τη θεωρία της επένδυσης ανθρώπινου κεφαλαίου.

Το λήμμα "Συνεχιζόμενη επιμόρφωση διευθυντικών στελεχών" περιέχεται στον όγδοο τόμο της εγκυκλοπαίδειας (σελ. 4580 –4581). Αναφέρονται μεταξύ άλλων η επέκταση της συνεχιζόμενης επιμόρφωσης ή εκπαίδευσης, οι μορφές της, το περιεχόμενο, οι μέθοδοι και οι τεχνικές της στο εξωτερικό και στην Ελλάδα.

Το λήμμα "Συνεχιζόμενη επιμόρφωση επαγγελματικών στελεχών" περιέχεται στον όγδοο τόμο της εγκυκλοπαίδειας (σελ. 4581 –4584). Αναφέρονται μεταξύ άλλων τα χαρακτηριστικά της, η επαγγελματική εξέλιξη, πως παρέχεται καθώς και τα διάφορα προβλήματα που ανακύπτουν στους διάφορους επαγγελματικούς χώρους. Επιπλέον γίνεται μιας εκτενής αναφορά με παράθεση στοιχείων για τα τεκταινόμενα στην Ελλάδα.

18. «Η απασχόληση των αποφοίτων της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στην ειδικότητά τους. Οι νέες απαιτήσεις της Αγοράς Εργασίας και η δυναμική του Εκπαιδευτικού Συστήματος».

Εισήγηση σε ημερίδα της Περιφερειακής Δ/σης Εκπ/σης Στερεάς Ελλάδας, 5 Μαρτίου 2003, Λαμία, δημοσιευμένη στα Πρακτικά της ημερίδας.

Στην εργασία αυτή γίνεται μια παράθεση των νέων συνθηκών στην αγορά εργασίας με στοιχεία από διεθνείς οργανισμούς από τα οποία προκύπτουν ότι οι ρυθμοί ανεργίας στις αναπτυγμένες χώρες είναι αντιστρόφως ανάλογοι προς το επίπεδο εκπαίδευσης (πλην Ελλάδας και μερικών άλλων) και ότι οι νέοι σε μεγάλο ποσοστό απασχολούνται σε τομέα άσχετο με αυτόν που σπούδασαν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Στη συνέχεια παρατίθενται στοιχεία από την έρευνα του Παρατηρητηρίου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου σύμφωνα με την οποία οι άντρες απόφοιτοι πρώην ΤΕΛ απασχολούνται σε εργασίες σχετικές με την ειδικότητα που πήραν στο σχολείο κατά μέσο όρο μόνο σε ποσοστό 18% περίπου, ενώ 77% από αυτούς ετεροαπασχολούνται. Οι άνεργοι μέχρι την ηλικία των 27 χρόνων φθάνουν στο 5% περίπου. Οι γυναίκες απόφοιτοι πρώην ΤΕΛ απασχολούνται σε εργασίες σχετικές με την ειδικότητα που πήραν στο σχολείο κατά μέσο όρο μόνο σε ποσοστό 11%, ενώ 47% από αυτές ετεροαπασχολούνται. Μέχρι την ηλικία των 27 χρόνων το 18% από αυτές δηλώνουν άνεργες ενώ το 22% δηλώνουν ότι ασχολούνται με τα οικιακά. Η απασχόληση σε ειδικότητα σχετική με τις σπουδές στο πρώην ΤΕΛ εξαρτάται από τον τομέα που παρακολούθησαν οι απόφοιτοι. Συγκεκριμένα, υψηλά σχετικά ποσοστά παρουσιάζουν οι απόφοιτοι (άντρες και γυναίκες) του τομέα Πληροφορικής (34%), του Μηχανολογικού τομέα (25%), του Ηλεκτρονικού τομέα (22%) και του Ηλεκτρολογικού τομέα (18%).

Επίσης γίνεται αναφορά και στις κομβικές δεξιότητες για την απασχόληση των εργαζομένων και κατά πόσο οι απόφοιτοι εκτιμούν ότι τις διδάχθηκαν στο σχολείο.

19. «Οι νέες συνθήκες στην αγορά εργασίας και η δυναμική των Προγραμμάτων Σπουδών και των διδακτικών βιβλίων του ηλεκτρολογικού τομέα των ΤΕΕ».

Εισήγηση στην 1^η Διεθνή Ειδική Έκθεση ΗΛΕΚΤΡΟ tec με συμμετοχή ΥΠΕΠΘ/ Τμήμα Β' & Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, Σάββατο 5-10-2002, Μαρούσι.

Στην εργασία αυτή γίνεται μια παράθεση των νέων συνθηκών στην αγορά εργασίας με την παγκοσμιοποίηση των αγορών, την ανασυγκρότηση των οικονομιών και των επιχειρήσεων, την αυξανόμενη διεθνή ανταγωνιστικότητα και την υψηλή και επίμονη ανεργία. Αναφέρονται οι παράγοντες που επηρεάζουν τη συμμετοχή στην εκπαίδευση, κατάρτιση και εργασία και οι τάσεις στην ελληνική αγορά εργασίας μέσα από παγκόσμιους και εγχώριους οικονομικούς δείκτες. Επίσης αναπτύσσονται οι λόγοι που καθιστούν ελκυστικό το επάγγελμα του ηλεκτρολόγου.

Στην εργασία περιλαμβάνονται τα νέα γνωστικά αντικείμενα που συμπεριλήφθησαν στο αναλυτικό πρόγραμμα του ηλεκτρολογικού τομέα των ΤΕΕ και γίνεται καταγραφή του ρυθμού και της ποιότητας συγγραφής των νέων βιβλίων με τα θετικά στοιχεία αλλά και τις αδυναμίες τους, ενώ προβάλλει η επιτακτική ανάγκη για επιμόρφωση και εργαστηριακή υποδομή.

20. “Απασχόληση αποφοίτων λυκείων”, παρουσίαση σε Ημερίδα στο Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας με θέμα “Τεχνική - επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση”, 9 Δεκεμβρίου 1992, Αθήνα.

Στην εργασία αυτή γίνεται μια παράθεση στοιχείων από την ΕΣΥΕ, την EUROSTAT και προηγούμενες έρευνες τα οποία αξιολογούνται με βάση το νέο θεσμό των Ινστιτούτων Κατάρτισης. Γίνεται αναφορά στους τρόπους πρόσληψης των αποφοίτων λυκείων από δημόσιους και ιδιωτικούς οργανισμούς και στην αναγκαιότητα ή όχι των επαγγελματικών δικαιωμάτων.

21. Συμμετοχή (για τη στατιστική υποστήριξη), σε ερευνητικές μελέτες με ομάδες ιατρών του Περιφερειακού Γενικού Νοσοκομείου Αθηνών, οι οποίες ανακοινώθηκαν ή/και δημοσιεύθηκαν σε :

α. Πανελλήνιο Ιατρικό Συνέδριο Ιατροχειρουργικής Εταιρείας Αθηνών,

25-27 Οκτ. 1989, Αθήνα.

β. Ελληνική Αναισθησιολογία, Τόμος 23, Τεύχος 4, Οκτ-Δεκ. 1989, Αθήνα.

γ. 9ο Πανελλήνιο Συνέδριο Αναισθησιολογίας, 17-21 Σεπ. 1991, Πάτρα.

Η συνεισφορά μου στις εργασίες αυτές συνίσταται στη στατιστική επεξεργασία των περιστατικών και στη βοήθεια εξαγωγής ορθών συμπερασμάτων μέσω εργαλείων της στατιστικής ανάλυσης.

22. « e-Learning ...αεί διδασκόμενος», (Εγχειρίδιο για την εκμάθηση της χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών)», 2^ο και 3^ο ΠΕΚ Αθήνας, Νοε 2000.

Το εγχειρίδιο αυτό γράφτηκε στο πλαίσιο της επιμόρφωσης υπηρετούντων καθηγητών και δασκάλων. Απευθύνεται σε αρχαρίους και αποσκοπεί στην απόκτηση βασικών δεξιοτήτων στα Windows και στην επεξεργασία κειμένου. Ο τρόπος ανάπτυξης του βιβλίου στηρίζεται στην αρθρωτή παράθεση κεφαλαίων (για ανεξάρτητη ανάγνωση) και στη βηματική προσέγγιση της δεξιότητας με αντίστοιχη εικόνα (για εύκολη κατ’ οίκον μάθηση). Ιδιαίτερα ο τρόπος γραφής είναι όμοιος με αυτόν των προηγούμενων σχετικών εκδόσεων «2100 χρόνια μετά» και «20 λόγοι για να μην ξεχνιόμαστε» που έτυχαν ιδιαίτερα ευνοϊκής αποδοχής εκ μέρους των εκπαιδευτικών όλων των ηλικιών.

23. «2100 χρόνια μετά – (Πόνημα για την εκμάθηση της χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών)», 3^ο ΠΕΚ Αθήνας, 1999

Το βιβλίο αυτό γράφτηκε στο πλαίσιο της επιμόρφωσης υπηρετούντων καθηγητών και δασκάλων και αποτελεί προέκταση του «20 λόγοι για να μην ξεχνιόμαστε». Το βιβλίο αυτό γράφτηκε μετά από μακρά εμπειρία στις επιμορφωτικές ανάγκες ενηλίκων. Απευθύνεται σε αρχαρίους και αποσκοπεί στην απόκτηση βασικών δεξιοτήτων στα Windows, στην επεξεργασία κειμένου, στη χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, στην αναζήτηση πληροφοριών μέσα από το διαδίκτυο και στην ηλεκτρονική παρουσίαση

εργασιών (Powerpoint). Ο τρόπος γραφής του βιβλίου (βηματική προσέγγιση της δεξιότητας με αντίστοιχη εικόνα) εξυπηρετεί την κατ' οίκον μάθηση. Στο παράρτημα του βιβλίου περιλαμβάνονται και 38 ασκήσεις για εμπέδωση της ύλης.

Με τη λήξη του επιμορφωτικού προγράμματος συχνά οι επιμορφούμενοι διαπίστωναν την ανάγκη να αναθεωρήσουν τη στάση τους σε αρκετές «παιδαγωγικές αξίες». Κατά τη διάρκεια της επιμορφωτικής διαδικασίας οι επιμορφούμενοι έβλεπαν το μεγάλο βαθμό εφαρμογής και εμπλοκής που έχουν στη μάθηση αρκετές θεωρίες και αρχές, όπως αυτές του *δομητισμού*, της *δοκιμής και πλάνης*, της *αυτενέργειας*, της *εξατομίκευσης της διδασκαλίας*, της *εργασίας (learning by doing)* και της πιο απαιτητικής για την εποχή μας, *μαθαίνω πώς να μαθαίνω*.